

**สรุปผลการดำเนินงานการจัดการองค์ความรู้
การถอดองค์ความรู้จากเกษตรกรต้นแบบ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
(การปลูกพืชใช้น้ำน้อย)**

.....
การปลูกแตงโมหลังนา

๑. เกษตรกรต้นแบบ (เจ้าขององค์ความรู้)

ชื่อ นายประเชิญ นามสกุล ทัดทอง อายุ ๖๘ ปี
เป็นวิทยากรประจำศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนและหมอดินอาสา
อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร มีประสบการณ์ในการปลูกแตงโม
มากกว่า ๑๐ ปี

๒. ที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ ๓๖ หมู่ที่ ๔ ตำบลวังทับไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร
โทรศัพท์ ๐๘๑ - ๒๘๔๗๔๖๓

๓. กิจกรรมการเกษตรที่ทำอยู่ในปัจจุบัน

- ๑) ทำนา จำนวน ๔๐ ไร่
- ๒) มะม่วง จำนวน ๑๓ ไร่
- ๓) มะยงชิด จำนวน ๒ ไร่
- ๔) กล้วย จำนวน ๒๐ ตัว
- ๕) ปลาเบญจพรรณ
- ๖) ผักสวนครัว
- ๗) พืชอายุสั้นอื่น ๆ เช่น แตงโม ๘ ไร่

๔. แนวคิด/สาเหตุ/สิ่งที่ทำให้ตัดสินใจปลูกแตงโมทดแทนการทำนาปรัง

สืบเนื่องจากภาวะฝนแล้งปริมาณน้ำมีน้อย และเคยปลูกแตงโมมาก่อนทำให้ทราบว่า การปลูกแตงโม
ใช้น้ำน้อยกว่าการทำนาปรังมาก อายุการเก็บเกี่ยวสั้น นอกจากนี้ผลตอบแทนต่อไร่สูงกว่านาปรัง ในขณะที่เงินลงทุน
ต่อไร่ใกล้เคียงกัน เลยตัดสินใจปลูกแตงโม

๕. วิธีการ/ขั้นตอนการปลูกแตงโม

- ๑) ช่วงเวลาปลูกที่เหมาะสม เดือน ธันวาคม เก็บเกี่ยวประมาณเดือน กุมภาพันธ์
- ๒) การเลือกพื้นที่ปลูก เป็นที่เรียบ สภาพดินเป็นดินเหนียว หรือ ร่วนปนทรายก็ได้
- ๓) การเตรียมแปลง ไถตะ ให้ลึก ๑๕ - ๒๐ เซนติเมตร เพราะรากแตงโมจะมีที่หากินได้มากแล้วจึงไถแปร
ทำดินให้ละเอียด ปรับพื้นที่ให้เรียบ แล้วทำการยกร่องความกว้างประมาณ ๖ เมตร เพราะระยะปลูกระหว่างแถว
ประมาณ ๕ เมตร โดยปลูกขอบร่องทั้ง ๒ ด้าน แล้วให้ยอดแตงโมเลื้อยเข้าหากันบริเวณกลางร่อง
จากนั้นจึงวางระบบน้ำและคลุมผ้าพลาสติก

๔) การเพาะเมล็ด ใช้ถาดเพาะเมล็ดและดินสำหรับเพาะกล้าโดยเฉพาะ
วิธีการทำให้เมล็ดงอกเร็วและสม่ำเสมอ คือนำไปแช่น้ำอุ่นไว้ ๑ คืน
แล้วห่อผ้าขาวบาง ใส่กระติกน้ำแข็ง ตั้งตากแดด ๒๔ ชั่วโมง
จากนั้นนำเมล็ดลงเพาะในถาด รดน้ำเข้า-เย็น เมื่ออายุกล้าได้ ๑๐ - ๑๒ วัน
จึงนำไปปลูกเมื่อปลูกแล้วต้องรีบให้น้ำทันที ไม่เช่นนั้นต้นแตงโมอาจจะเหี่ยว

๕) วิธีการให้น้ำ มีหลายวิธี แตกต่างไปตามระบบการให้น้ำ ได้แก่

(๑) การให้น้ำแบบสูบน้ำเข้าร่องแล้วตัดกรตวิธีนี้นี้ใช้แรงงานจำนวนมาก แต่สะดวกในการใส่ปุ๋ยพรวนดิน เหมาะสำหรับเกษตรกรที่มีเงินลงทุนน้อย คุณภาพผลผลิตไม่ค่อยสม่ำเสมอ

(๒) ให้น้ำแบบสูบน้ำเข้าร่องแต่ไม่ต้องตักน้ำรด แต่ใช้วิธีการคลุมผ้ายาง แล้วให้น้ำซึมไปหารากแตงโม วิธีนี้ลำบากในการใส่ปุ๋ย

(๓) การให้น้ำด้วยระบบน้ำหยด เป็นวิธีการปลูกที่ให้ผลผลิตสูง คุณภาพสม่ำเสมอ แต่ลงทุนอุปกรณ์เครื่องมือสูง ในส่วนของนายประเชษฐ ทัดทอง ได้เลือกวิธีการให้น้ำด้วยระบบน้ำหยด เนื่องจากไม่มีแรงงาน และเป็นวิธีการให้น้ำที่ประหยัดน้ำได้มาก

๖) การใส่ปุ๋ย

- ครั้งที่ ๑ ใส่ปุ๋ยรองพื้นตั้งแต่ก่อนปลูก / ก่อนปูผ้าพลาสติก สูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๒๐ กก./ไร่

- ครั้งที่ ๒ ใส่เมื่อแตงโมเริ่มติดดอก สูตร ๘-๒๔-๒๔ อัตรา ๒๐ กก./ไร่

- ครั้งที่ ๓ ใส่เมื่อแตงโมติดลูก สูตร ๑๓-๑๓-๒๑ อัตรา ๒๐ กก./ไร่

ถ้าเป็นการปลูกแบบสูบน้ำเข้าร่อง การใส่ปุ๋ยจะทำพร้อมกับการทำร่น

๗) การเก็บเกี่ยว

เก็บเกี่ยวเมื่อแตงโมอายุประมาณ ๖๕ วัน การสังเกตผลแตงโมที่พร้อมเก็บเกี่ยว ให้ดูลายผิวผลหรือขั้วผล ขั้วผลเหยียดตรง แต่ก็มีหลายวิธี แล้วแต่ประสบการณ์ของเกษตรกร

๖. ต้นทุนการผลิต

ต้นทุนการผลิตขึ้นอยู่กับวิธีการปลูก ถ้าปลูกโดยไม่มีผ้าคลุมแปลงและไม่มีการวางระบบน้ำ ต้นทุนการผลิตอยู่ที่ประมาณ ๓,๐๐๐ บาท ต่อไร่ไม่นับรวมค่าแรงงานของเกษตรกร แต่ถ้าใช้ระบบน้ำหยด ต้นทุนอยู่ที่ประมาณ ๕,๐๐๐ บาท/ไร่ ผลผลิตประมาณไร่ละ ๓ ตัน ราคาเฉลี่ย ตันละ ๔,๐๐๐ บาท

๗. เทคนิคการปลูกแตงโมให้ประสบความสำเร็จ

- ๑) การทำให้ติดผลตก ต้องให้ปุ๋ย และน้ำอย่างสม่ำเสมอ
- ๒) การทำให้ผลโต ทำให้ต้นสมบูรณ์ การไว้ผลที่ถูกต้อง ไม้ไว้โคนเถา และไม้ไว้หลายผล พันธุ์ที่ปลูกก็มีส่วน
- ๓) การทำให้แตงหวาน/แดง ทำแต่ให้สมบูรณ์ การกำหนดอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม
- ๔) การป้องกันกำจัดโรค ต้องป้องกันอย่างเดียว ถ้าเป็นแล้วรักษายาก
- ๕) การป้องกันกำจัดแมลงศัตรู แมลงศัตรูที่สำคัญคือ เพลี้ยไฟ ต้องหมั่นสำรวจ สังเกตอาการ ใช้สารเคมีกำจัด แต่ต้องไม่ใช้สารเคมีชนิดเดียวกัน ควรสลับกัน

๘. ปัญหาในการปลูกแตงโม

- ๑) เชื้อราในดิน ทำให้เถาเหี่ยว
วิธีแก้ไข ต้องเตรียมดินให้ดี ไถตากดิน และปรับดินโดยใช้ปูนขาวหรือโดโลไมท์

- ๒) แมลงศัตรูระบาด โดยเฉพาะเพลี้ยไฟ
วิธีแก้ไข ต้องหมั่นสำรวจแปลง กำหนดช่วงเวลาปลูกที่เหมาะสม

- ๓) ราคาตกต่ำ ในบางช่วงเมื่อมีปริมาณผลผลิตมาก ราคาตกต่ำ โดยเฉพาะเกษตรกรมักจะปลูกพร้อมกัน

หลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว เกษตรกรจะต้องวางแผนการปลูกให้เหมาะสม

๙. ที่มาของข้อมูล (ผู้ถอดองค์ความรู้)

นายวันชัย ลีเกษมพันธุ์ ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
สำนักงานเกษตรอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร

การปลูกถั่วเขียวหลังนา

๑. เกษตรกรต้นแบบ (เจ้าขององค์ความรู้)

ชื่อ นายบุญทำ นามสกุล ชุมล้ายวงศ์ อายุ ๕๘ ปี
มีประสบการณ์ในการปลูกถั่วเขียว มากกว่า ๑๐ ปี

๒. ที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ ๖๙ หมู่ที่ ๙ ตำบลสากเหล็ก อำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร
โทรศัพท์ ๐๘๗-๒๐๗-๑๗๕๙

๓. กิจกรรมการเกษตรที่ทำอยู่ในปัจจุบัน

- ๑) ทำนา จำนวน ๓๗ ไร่
- ๒) ถั่วเขียวผิวมันหลังการทำนา จำนวน ๖ ไร่
- ๓) ผักสวนครัว

๔. แนวคิด/สาเหตุ/สิ่งที่ทำให้ตัดสินใจปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรัง

การทำนาปรังลงทุนสูง ราคาข้าวไม่ดี ทำให้ขาดทุน และที่สำคัญการทำนาปรังต้องใช้น้ำมาก ส่วนการปลูกถั่วเขียวใช้น้ำน้อย การลงทุนไม่สูงมากนัก นอกจากนี้ยังเป็นการปรับปรุงดิน เพิ่มธาตุอาหารพืชลงในดิน

๕. วิธีการ/ขั้นตอนการปลูกถั่วเขียว

- ๑) ช่วงเวลาปลูกที่เหมาะสม เดือน มกราคม เก็บเกี่ยวประมาณเดือน มีนาคม
- ๒) การเลือกพื้นที่ปลูก เป็นที่เรียบสม่ำเสมอ สภาพดินร่วนปนทราย เพราะเก็บความชื้นได้ดี
- ๓) การเตรียมแปลง ไถตะ ให้ลึก ประมาณ ๑๕ เซนติเมตร เพราะรากถั่วเขียวสามารถหยั่งลงได้ลึก และดินจะเก็บความชื้นได้ดี แล้วจึงไถแปร ทำดินให้ละเอียด ปรับพื้นที่ให้เรียบ เนื่องจากเวลาใช้รถเกี่ยวจะได้ไม่เกิดความเสียหาย

๔) วิธีการปลูก ใช้วิธีการหว่าน

อัตราเมล็ดพันธุ์ ๘ กก./ไร่

พันธุ์ที่ปลูก เรียกว่าพันธุ์ “อีโล้น”

โดยก่อนหว่านต้องทำให้ดินร่วนซุย ชุ่มน้ำ

ไม่แห้งจนเกินไปในขณะที่หว่าน จะทำให้งอกดี

และสม่ำเสมอหลังจากหว่าน ๔ วัน จะเห็นใบอ่อน

๕) การให้น้ำ ต้องให้เมื่อถั่วมีอายุ ๑๕-๒๐ วัน

ขึ้นไป และเมื่อให้น้ำแล้วต้องระบายน้ำออก ไม่เช่นนั้นถั่วจะเหลือง ถ้าเตรียมดินดี ดินมีความชื้นพอดีแล้ว

การปลูกถั่วเขียวหลังนาไม่จำเป็นต้องให้น้ำ เพราะถั่วใช้ความชื้นในดินก็เติบโตได้ ในบางปีมีฝนตกลงมากก็จะยิ่งดี

๖) การใส่ปุ๋ย การปลูกถั่วเขียวหลังนา ไม่มีการใส่ปุ๋ย แต่ใช้อาหารเสริม(ฮอร์โมน)ผสมปุ๋ยยูเรียฉีดพ่นทางใบ โดยผสมไปกับยาฆ่าแมลง

๗) การเก็บเกี่ยว เก็บเกี่ยวเมื่อถั่วเขียวอายุประมาณ ๗๐-๘๐ วัน ในปัจจุบันนิยมเก็บเกี่ยวด้วยรถเกี่ยวนวด เนื่องจากประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย แต่ราคาที่ได้ขายได้อาจจะต่ำกว่าที่ไซคนเก็บ เพราะเมล็ดถั่วจะแก่ไม่เสมอกัน

๖. ต้นทุนการผลิต(ต่อไร่)

- ค่าเมล็ดพันธุ์ ไร่ละ ๘ กก. ๑ ละ ๔๒ บาท(ถึงละ ๖๓๐ บาท)	๓๓๖	บาท
- ค่าเตรียมดิน	๓๘๐	บาท
- ค่าสารเคมีปราบศัตรูพืช	๓๗๐	บาท
- ค่าฮอร์โมน + ปุ๋ยเกร็ด	๑๕๐	บาท
- ค่าเก็บเกี่ยว	๕๐๐	บาท
- ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	๒๖๔	บาท
รวมต้นทุน	๒,๐๐๐	บาท
ผลผลิต ไร่ละ ๘ ถึง ราคาถึงละ ๔๕๐ บาท	๓,๖๐๐	บาท
กำไรสุทธิ ไร่ละ	๑,๖๐๐	บาท

๗. เทคนิคการปลูกถั่วเขียวให้ประสบความสำเร็จ

- ๑) ต้องเตรียมดินให้ดี ไถให้ลึก ทำให้ดินเก็บความชื้นได้นาน ควรเป็นดินที่ร่วนซุย
- ๒) เลือกช่วงเวลาปลูกให้เหมาะสม อากาศต้องไม่หนาวเย็นจนเกินไป

๘. ปัญหาในการปลูกถั่วเขียว

- ๑) หนอนฝืนสีออกกลางคืน หมั่นสำรวจแปลง ใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัด
- ๒) นกพิราบ เป็นสัตว์ศัตรูที่สำคัญ ตั้งแต่เริ่มปลูกหรือหว่าน จนถึงฝักแก่ก่อนเก็บเกี่ยว
- ๓) ผลผลิตต่อไร่ต่ำลงทุกปี ซึ่งเมื่อ ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมา การปลูกถั่วเขียวหลังนาจะได้ผลผลิตดี ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากความชื้นใต้ดินลดลง เพราะน้ำในลำคลองแห้งหมด จากการที่เกษตรกรสูบน้ำไปทำนาปรัง โดยเฉพาะเกษตรกรที่มีพื้นที่ติดลำคลอง

๙. ที่มาของข้อมูล (ผู้ถอดองค์ความรู้)

นายวันชัย ลีเกษมพันธุ์ ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
สำนักงานเกษตรอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร

การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังการทำนา

๑. ชื่อเกษตรกรเจ้าขององค์ความรู้

นายทองอินทร์ นามสกุล ทองกลิ่น อายุ ๕๗ ปี

๒. ที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ ๔๗ หมู่ที่ ๒ ตำบลสาทเหล็ก อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร

โทรศัพท์มือถือ ๐๘๗-๓๐๗๒๕๖๓

๓. กิจกรรมการเกษตรที่ทำอยู่ในปัจจุบัน

ทำนา ๗๕ ไร่ ประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นการปลูกครั้งแรก

๔. ก่อนจะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในนาข้าว ปลูกข้าวนาปรัง

๕. แนวคิด/สาเหตุ/สิ่งที่ทำให้ตัดสินใจปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทดแทนการทำนาปรัง

มีปัญหาเรื่องน้ำไม่เพียงพอ เนื่องจากภาวะภัยแล้ง ปี ๒๕๕๘ เลยลองเปลี่ยนแนวทางการปลูกพืชจากการทำนาปรัง ลงมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตามมาตรการของรัฐบาล เพราะเห็นว่าใช้น้ำน้อยกว่าทำนาปรัง

๖. วิธีการ/ขั้นตอนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

๖.๑ ช่วงเวลาปลูก (ที่เหมาะสม) เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม เก็บเกี่ยวเดือน มีนาคม-เมษายน

๖.๒ การเลือกพื้นที่ปลูก

๑) สภาพพื้นที่เป็นที่นาพื้นที่ราบเรียบ

๒) ลักษณะดิน ร่วนมีความอุดมสมบูรณ์

๖.๓ การเตรียมแปลง ไถดะ ๑ ครั้ง ไถแปร ๑ ครั้ง

ซักร่องระบายน้ำกว้าง ๖ เมตร ความลึกของการ

ไถประมาณ ๒๕-๓๐ เซนติเมตร การปรับพื้นที่อื่นๆ

คือทำดินให้ละเอียดก่อนที่จะปลูก

๖.๔ วิธีการปลูก ใช้เครื่องหยอดดีดรถไถ ระยะห่างระหว่างต้น

(หลุม) ๒๐ เซนติเมตรระยะห่างระหว่างแถว ๗๐ เซนติเมตร

อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ปีประมาณ ๓ กก./ไร่ พันธุ์ที่ปลูกพันธุ์ลูกผสม

ควรใช้รถไถเดินตามในการหยอด เพราะสามารถเห็นการไหลของเมล็ด

ข้าวโพดและปุ๋ยในขณะหยอด ถ้าเป็นรถไถใหญ่ที่นั่งขับจะมองไม่เห็น

ทำให้ต้นข้าวโพดขึ้นไม่เสมอกัน

๖.๕ วิธีการทำให้เมล็ดข้าวโพดงอกสม่ำเสมอทำดินให้ชุ่มก่อน

ที่จะหยอด โดยการสูบน้ำเข้าแปลงให้ทั่ว แล้วปล่อยให้แห้ง รอให้ดิน

นุ่มแล้วจึงไถแปรและปั่นดินให้ละเอียด ทำร่องระบายน้ำ

เสร็จแล้วจึงหยอดเมล็ด ข้าวโพดจะงอกดี

๖.๖ วิธีการให้น้ำ เมื่อข้าวโพดอายุประมาณ ๒๕ วัน ให้น้ำครั้งแรก

โดยสูบน้ำเข้าแปลงที่สูงกว่าแล้วปล่อยให้แปลงที่ต่ำกว่า ปัญหาการให้น้ำ

และการแก้ไข ควรปรับดินให้เสมอเสียก่อน จะไม่มีปัญหา

เมื่อปรับแปลงแล้วควรทำร่อง ระบายน้ำ เพื่อให้สามารถระบายน้ำ

ได้อย่างรวดเร็ว เพราะถ้าหน้าท่วมขังนานต้นข้าวโพดจะเหลืองหรือเป็นสีม่วง

๖.๗ การใส่ปุ๋ย

- ครั้งที่ ๑ ช่วงเวลาที่ใส่ พร้อมกับการหยอดเมล็ด สูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๒๐ กก./ไร่
- ครั้งที่ ๒ ช่วงเวลาที่ใส่ เมื่อทำร่น อายุข้าวโพดประมาณ ๒๕ วัน
สูตร ๑๖-๒๐-๐ + ๔๖-๐-๐ อัตรา ๒๐+๑๐ กก./ไร่
- ครั้งที่ ๓ ช่วงเวลาที่ใส่..เมื่อข้าวโพดเริ่มออกฝัก สูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๐ กก./ไร่

๖.๘.การพรวนดินทำร่น ทำเมื่อข้าวโพดอายุ ประมาณ ๒๕ วัน

๖.๙ การเก็บเกี่ยว อายุข้าวโพด.ประมาณ ๑๒๐ วัน

วิธีการเก็บเกี่ยว ใช้รถเกี่ยว

๗. ต้นทุนการผลิต...๓,๕๐๐...บาท/ไร่ ผลผลิต.....๘๐๐....กก./ไร่

ราคาขาย...๖,๗๐๐...บาท/ตัน

๘. เทคนิคในการปลูกข้าวโพดให้ได้ผลผลิตสูง

- ๑) การเตรียมดินควรไถตะให้ลึกมากที่สุด ทางที่ดีควรใช้พาน ๓ ไถตะ
- ๒) ให้ปุ๋ยพร้อมหยอดเมล็ดพันธุ์
- ๓) การให้น้ำอย่าให้ขาดน้ำ ต้องให้น้ำไปจนกว่าเมล็ดเป็นแป้ง และในขณะเดียวกันอย่าให้น้ำท่วมขัง
- ๔) ควรตรวจแปลงบ่อยๆ เพื่อตรวจสอบโรคและแมลงศัตรูพืช

๙. ปัญหาในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในนาข้าว

- ๑) เมื่อให้น้ำเข้าแปลงแล้วน้ำแห้งช้ามาก วิธีการแก้ไข ควรทำร่องระบายน้ำ
- ๒) ปัญหาเรื่องหนูทำลายข้าวโพด วิธีการแก้ไข รื้อคันนาออกแล้วทำใหม่

๑๐. บันทึกเพิ่มเติมอื่นๆ

การปลูกข้าวโพดก็ไม่มีปัญหา มาก มันอยู่ที่การดูแลเอาใจใส่ การหยอดเมล็ด อย่าให้ดินแห้งเป็นอันขาด จะทำให้เมล็ดไม่งอก การใส่ปุ๋ยครั้งแรกใส่พร้อมหยอดเมล็ด ครั้งที่ ๒ เมื่ออายุ ๒๕-๓๐ วัน การให้น้ำ เมื่อใส่ปุ๋ยเสร็จแล้ว เอน้ำเข้าแปลงและต้องรีบระบายน้ำออกให้หมดทันที อย่าให้น้ำท่วมขัง จะทำให้ข้าวโพดแคระแกรน ไม่โต ควรกำจัดวัชพืชรอบๆ แปลงนาเพื่อทำลายที่อยู่ของหนูนา

๑๑. ที่มาของข้อมูล (ผู้ถอดองค์ความรู้)

นายวันชัย ลีเกษมพันธ์ ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
สำนักงานเกษตรอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร

